

## МОТИВАЦІЯ МАЙБУТНЬОГО ПСИХОЛОГА ЯК ВИКЛИК ДЛЯ СУЧАСНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

*Тези є аналізом проблеми мотивації майбутнього психолога, яка полягає у необхідності дослідження настанов і спрямованості особистості, що визначають ставлення до навчально-професійної діяльності, ініціативність у виконанні завдань та подоланні труднощів у процесі самостійної роботи.*

*Наголошено на необхідності спрямування освітнього процесу не лише на формування вузькоспеціалізованих знань, а й на розвиток особистісних, професійно значущих якостей, підвищення рівня професійної компетентності майбутніх спеціалістів, здатних до гнучкого мислення, самостійного прийняття рішень і професійної адаптації.*

*Зазначено, що у контексті підготовки майбутніх психологів пріоритетного значення набуває формування та оцінювання їх професійної успішності, що охоплює не лише відбір, але й системну психологічну, педагогічну, правову та економічну підготовку. В основі професійної успішності лежить мотиваційна сфера особистості*

*Доведено, що саме мотиваційна сфера відіграє ключову роль у гармонійному розвитку майбутнього психолога як фахівця. Вона є тією психологічною основою, яка формує усвідомлення значущих потреб (здобуття фаху, професійна реалізація, особистісне зростання) та забезпечує виконання завдань, пов'язаних із опануванням професії; від рівня сформованості цієї сфери залежить успішність адаптації до фахових вимог, стійкість у професійному становленні та здатність до безперервного вдосконалення.*

**Ключові слова:** мотивація, майбутні психологи, мотиваційна сфера, система вищої освіти України, професійно важливі якості

Актуальність проблеми мотивації майбутнього психолога полягає у необхідності дослідження настанов і спрямованості особистості, які визначають ставлення до навчально-професійної діяльності, ініціативність у виконанні завдань та подоланні труднощів у процесі самостійної роботи.

Система професійної мотивації в підготовці здобувачів спеціальності «Психологія» охоплює процес засвоєння знань, формування умінь та навичок, розвиток практичної рефлексії та здатності до міжособистісної взаємодії. У зв'язку зі зростанням вимог до якості фахової підготовки зростає потреба у модернізації освітнього процесу: впровадженні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, інноваційних педагогічних підходів і практико-орієнтованих методів, які дозволяють формувати компетентну, вмотивовану й соціально відповідальну особистість.

Сьогодні перед закладами вищої освіти України стоїть надзвичайно важливе стратегічне завдання – забезпечення підготовки фахівців нового покоління, здатних ефективно діяти в умовах трансформацій сучасного суспільства. Освітній процес має бути спрямований не лише на формування вузькоспеціалізованих знань, а й на розвиток особистісних, професійно значущих якостей, підвищення рівня професійної компетентності майбутніх спеціалістів, здатних до гнучкого мислення, самостійного прийняття рішень і професійної адаптації.

У контексті підготовки майбутніх психологів пріоритетного значення набуває формування та оцінювання їх професійної успішності, що охоплює не лише відбір, але й системну психологічну, педагогічну, правову та економічну підготовку. В основі професійної успішності лежить мотиваційна сфера особистості, яка включає різноманітні спонукальні чинники: професійні наміри та схильності, ціннісні орієнтації, мотиви до фахової діяльності, очікування й професійні домагання, установки, інтереси, готовність до реалізації професійних функцій, задоволення від виконання трудових обов'язків. Усі ці компоненти формуються протягом періоду професійного навчання та закладаються ще на ранніх етапах професіоналізації. Рівень сформованості мотиваційної сфери, розвиток особистісних якостей і професійних здібностей є визначальними у забезпеченні ефективності діяльності не лише індивіда, а й організації в цілому.

Психолог як спеціаліст повинен не лише володіти теоретичними знаннями та методологією, але й мати розвинені емоційно-комунікативні навички, саморефлексію, здатність до емпатії. Його діяльність залежить

не лише від рівня професійної підготовки, а й від потребова-мотиваційної структури особистості, яка забезпечує залучення до фахової взаємодії, самовдосконалення, готовність до постійного навчання.

Н. Чепелева і Н. Пов'якель наголошують, що саме мотиваційна сфера відіграє ключову роль у гармонійному розвитку майбутнього психолога як фахівця. Вона є тією психологічною основою, яка формує усвідомлення значущих потреб (здобуття фаху, професійна реалізація, особистісне зростання) та забезпечує виконання завдань, пов'язаних із опануванням професії. Від рівня сформованості цієї сфери залежить успішність адаптації до фахових вимог, стійкість у професійному становленні та здатність до безперервного вдосконалення [10].

Ефективність професійної діяльності, зокрема діяльності психолога, як зазначають Б. Барчі, І. Дружиніна, Г. Дмитренко, Л. Каськова, О. Лозова, значною мірою залежить від якості підготовки, отриманої у закладі вищої освіти. Професійна мотивація студента-психолога розглядається як внутрішньо інтегрована система спонук, що стали підґрунтям вибору фаху та стимулюють здобуття спеціалізованих знань. У цій системі консоліднуються потреби, цінності, інтереси, ідеали, які формують мотиваційний простір професійного розвитку. Мотивація не лише активізує навчальну діяльність, а й забезпечує її усвідомленість, контрольованість і спрямованість на досягнення конкретних результатів. Вона виявляє емоційне ставлення до майбутньої професії, надає їй особистісного смислу, відображає соціальну цінність і формує основу для подальшого кар'єрного зростання, професійного самоствердження та оволодіння високим рівнем майстерності [1], □3□, □4□, □6□.

Відповідно до традиційної класифікації мотиваційних утворень, у структурі учбово-професійної мотивації майбутнього психолога можна виокремити кілька провідних груп мотивів: мотиви самоосвіти, загальні пізнавальні мотиви, пов'язані з інтелектуальним саморозвитком; конкретні пізнавальні мотиви, орієнтовані на освоєння психологічної науки та її практичного застосування; широкі соціальні мотиви, що відображають прагнення бути корисним для суспільства; вузькі соціальні мотиви, пов'язані з престижністю професії, її соціальним визнанням, а також матеріальним забезпеченням. У сукупності ці чинники створюють цілісну систему, що визначає спрямованість та інтенсивність професійного становлення здобувача психологічної освіти.

Аналіз професійних уявлень студентів спеціальності «Психологія», здійснений В. Панком, О. Лозовою та іншими дослідниками, свідчить про домінування двох ключових мотиваційних чинників вибору професії: прагнення надавати допомогу іншим людям і потреба у вирішенні власних психологічних проблем, зокрема через особистісне зростання, самопізнання та розвиток [7], □9□.

Н. Мосол у своїх емпіричних дослідженнях зафіксувала динамічну зміну ієрархії професійних потреб здобувачів вищої освіти на різних етапах навчання. Вона підкреслює, що з кожним роком навчання зростає не лише рівень професійної самосвідомості, а й вираженість ціннісного ставлення до обраного фаху, що зумовлює посилення спонукальної сили професійних мотивів [8].

Н. Шевченко виокремлює кілька типів провідних мотивів у структурі професійної мотивації майбутніх психологів: пізнавально-цілеспрямовані (орієнтація на знання), професійно-результативні (бажання досягати конкретного результату), етично-гуманітарні (усвідомлення соціального значення фаху), соціально-дипломатичні (орієнтація на міжособистісну взаємодію та налагодження соціальних зв'язків) [10].

Н. Іванцова класифікує спонукальні чинники професійної діяльності студентів-психологів на кілька груп: безпосередньо діяльнісні (пов'язані з усвідомленням значущості навчання), прагматичні (пов'язані з майбутньою фінансовою стабільністю), суспільно-престижні (орієнтація на соціальне визнання). Усі ці категорії мотивів впливають на динаміку й зміст мотиваційного розвитку [5].

І. Дружиніна у структурі професійної мотивації виокремлює три основні групи чинників: емоційно-особистісні (бажання бути причетним до значущої діяльності), пізнавальні (інтерес до предмету психології), соціально-економічні (очікування престижу та стабільності). На її думку, основними показниками сформованості мотивації є стійкий професійний інтерес і мотивація досягнення успіху як внутрішній орієнтир [4].

Ж. Вірна розглядає головні причини, які спонукають особистість до здобуття психологічної освіти та подальшої самореалізації у цій галузі. Вона виокремлює три основні мотиваційні блоки:

1. особистісні потреби – прагнення до самовдосконалення, внутрішнього розвитку, бажання розуміти себе та інших, підтримувати близьких, бути корисним людям;
2. професійний інтерес – глибокий інтерес до психологічної сутності поведінки, значущість і затребуваність фаху у сучасному суспільстві;
3. потреба у творчій самореалізації – потреба у нестандартному мисленні, можливість впроваджувати індивідуальні рішення у професійній діяльності [2].

На думку дослідниці, зміст мотиваційної сфери майбутніх психологів відображає глибокі особистісні цінності, гуманістичну спрямованість, емпатію, альтруїзм і толерантність. Переважання особистісно значущих мотивів над соціальними пояснюється антропоцентричним характером фаху психолога, в якому центр ваги зосереджений на людині як головному об'єкті професійного впливу [2].

Одним із провідних чинників, що визначає успішність фахової діяльності, є рівень професійної кваліфікації, яка, у свою чергу, залежить не лише від рівня знань, здібностей та умінь, але й від глибини професійної мотивації. Ефективність останньої зумовлюється якістю побудови внутрішньої мотиваційної системи, що спрямовує особистість до реалізації себе в обраній сфері.

У процесі професійного навчання відбувається динамічна перебудова мотиваційного профілю здобувача освіти: з'являються нові мотиви, трансформуються вже наявні, змінюється їхня значущість залежно від навчальних завдань та особистісного досвіду. Кожен етап професійної підготовки супроводжується домінуванням певної мотиваційної тенденції, яка визначає характер включення у навчальний процес та ефективність його результатів.

Таким чином, професійна мотивація майбутнього психолога являє собою інтегративну систему спонукальних факторів, що організовують, регулюють і спрямовують освітньо-професійну діяльність у напрямку досягнення особистісно значущих та соціально корисних цілей. Вона включає індивідуально-психологічні характеристики, соціальні очікування, внутрішні переконання, що формують ставлення до професії, а також визначає рівень активності, зацікавленості й готовності до професійної самореалізації. Професійна мотивація у структурі особистості виконує смислотворчу функцію, виражає індивідуальні уподобання та цінності, виступає внутрішнім стимулятором діяльності, що забезпечує успішне набуття досвіду фахового становлення. Тільки якісна фахова підготовка, яка потребує модернізації освітнього процесу може забезпечити підготовку фахівців нового покоління, здатних ефективно діяти в умовах трансформацій сучасного суспільства.

### References

1. Barchi B. Vyvchennia motyviv vyboru profesii u psykholohichnykh doslidzhenniakh. Zbirnyk naukovykh prats KPNU imeni Ivana Ohienka, Instytut psykholohii im. H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy. Problemy suchasnoi psykholohii. 2011. № 12. S. 60-72 .
2. Vira Zh. P. Motyvatsiino-smyslova rehuliatyia u profesionalizatsii psykholoha: monohrafiia. Lutsk. 2013. 320 s.
3. Dmytrenko H., Sharapatova O., Maksymenko T. Motyvatsiia i otsinka personala. Kyiv : MAUP, 2022. 248 s.
4. Druzhynina I. Profesiine stanovlennia maibutnikh psykholohiv: teoretyko-metodolohichniy analiz problemy. Ukrainskyi naukovyi zhurnal: Osvita Rehionu «Politolohiia. Psykholohiia komunikatsii». 2011. № 2. S. 425-430.
5. Ivantsova N. B. Geneza profesiinoi spriamovanosti praktychnoho psykholoha : navch.-metod. posibn. Kyiv : Vydavnychi Dim «Slovo», 2013. 344 s.
6. Kaskova L. F., Khmil O. V. Osnovy formuvannia profesiinoi motyvatsii navchalnoi diialnosti studenta. Realii, problemy ta perspektyvy vyshchoi medychnoi osvity. Kyiv. 2022.
7. Kompetentnisnyi pidkhid u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh psykholohiv : monohrafiia pid nauk. red. Lozovoi O. M. Vinnytsia : Vindruk, 2014. 184 s.
8. Mosol N. O. Formuvannia osobystisnoi hotovnosti do vyboru profesii psykholoha: avtoref. dys. kand. psykhol. nauk. Kyiv. 2019. 20 s.
9. Panok V. H. Zmist pidhotovky praktychnoho psykholoha. Osnovy praktychnoi psykholohii: pidruchnyk. Kyiv : Lybid, 1999. S. 236-242.
10. Chepelieva N. V., Poviakel N. I. Teoretychne obgruntuvannia modeli osobystosti praktychnoho psykholoha. Kyiv : NPU im. Drahomanova, 1998. 241 s.
11. Shevchenko V., Dzhoan D. Motyvatsiia profesiinoi diialnosti maibutnoho psykholoha. Naukovyi visnyk MNU im. V. Sukhomlynskoho. Psykholohichni nauky. 2017. № 1 (17). S. 203-206.

DOI 10.34132/mspc2025.01.12.01

Iryna Astremska

### **MOTIVATION OF THE FUTURE PSYCHOLOGIST AS A CHALLENGE FOR MODERN HIGHER EDUCATION IN UKRAINE**

*The thesis is an analysis of the problem of motivation of the future psychologist, which is the need to study the attitudes and orientation of the individual, which determine the attitude to educational and professional activities, initiative in performing tasks and overcoming difficulties in the process of independent work.*

*The author emphasizes the need to focus the educational process not only on the formation of highly specialized knowledge, but also on the development of personal, professionally significant qualities, raising the level of professional competence of future specialists capable of flexible thinking, independent decision-making and professional adaptation.*

*It is noted that in the context of training future psychologists, the formation and assessment of their professional success, which includes not only selection but also systematic psychological, pedagogical, legal and economic training, is of priority importance. The basis of professional success is the motivational sphere of the individual*

*It has been proven that the motivational sphere plays a key role in the harmonious development of a future psychologist as a specialist. It is the psychological basis that forms the awareness of significant needs (obtaining a profession, professional realization, personal growth) and ensures the fulfillment of tasks related to mastering the profession; the level of formation of this sphere depends on the success of adaptation to professional requirements, stability in professional development and the ability to continuous improvement.*

**Keywords:** *motivation, future psychologists, motivational sphere, higher education system of Ukraine, professionally important qualities*

**Відомості про автора / Information about the Author**

Ірина Астремська, д-р психол. наук, професор кафедри психології Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв, Україна. E-mail: arin9474@ukr.net

Iryna Astremska, Doctor of Psychology, Professor of the Department of Psychology of the Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, Ukraine. E-mail: lukina.natalia@ukr.net

© І. Астремська  
02.06.2025.

*Стаття отримана редакцією*